

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
НОЯБРИИН
21
Үбэлэй эхин шарагшан
гахай
нарын 11
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№223 (19563)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Россин Федерациин Правительствоын Түрүүлэгшэ
В.С. Черномырдинца

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН МЭДҮҮЛГЭ

Виктор Степанович!
Энгийн бодомжтой шийдхэбэринүүдэй
моддог байһыем ба оролдоогыем, засагай
на зургаануудтай зохилдоотойгоор
тала баридаг гэжэ намайе, Буряад
Республикын Президент ба Правительствоын
Төрийн Та мэдэнэт. Гэбэшье Буряад
Республикада мүнөө үедэ тогтоһон байдал түргэн
онсо хэмжээнүүдые абахыем баадхана.
Эхээрэй болон ажалай халбарин
халгатайгаар республикын экономикын
төрий харилсаануудта оролго хадаа Буряадта
халгатай хойшололтой байба.
Экономическа реформонуудһаа уламжалан,
экономикын шахардуу байдалда оролго хадаа
экономик дотор налогой оролгые эрид
эзэлгээ ба бюджетнэ эгээл бага хэрэглэмжые
эзэл олоор хангалгые 40 процент хүрэтэр
хүрээтэ.
Россин Федерациин субъектнүүдые мүнгөөр
эзэл фондһоо Буряад Республикада 1996 ондо
эзэл бюджетнэ үгтэхэ (трансферт) 865,6
миллиард түхэриг гэжэ хараалагдаһан байгаа.
Эзэл оройдоол 375,7 миллиард түхэриг гэжэ
эзэл 43 процентнэ үгтөөд байна. Уламжалан
эзэл дотор мүнгэн хангай шахардуу байдал
эзэл, сагин хүлэн, пенси, пособи удаан саг соо
эзэлгүй.
Эзэл оройдон социально-экономическа байдал
эзэл тогтууритай байлгада аюул үзүүлмээр
эзэл асуудалнуудые шахардуу болгоо.
Эзэл асуудалын акцинууд, республикын
эзэл төрийн болон Арадай Хуралай
эзэл тусуудай дэргэдэ үдэр бүри пикет эмхидхэлгэ
эзэл байдалай хиналтаһаа гаража боломо,
эзэл талаар бүгэдэ зүбшэрэлгүй бололгые
эзэл магад.
Эзэл экономикын 1995-1997 онуудта
эзэл "моддог ба хүгжэлтэ" гэһэн програмтай
эзэл дуулан, Россин Федерациин хойнотонги ба
эзэл регионнуудые хүгжөөлгын ба 1996-
эзэл онуудта энээнине бэелүүлгэдэ хэрэгтэй мүнгэ
эзэл асуудалын федеральна тусгаар программа
эзэл табилга хараалагдаһанхай.
Эзэл энэ программа мүнөө болотор зохёон
эзэлгүй. 1997 оной Россин Федерациин бюджет
эзэл Хуулин Гүрэнэй Дүүмэдэ баталан абтатар

гээгдэнги ба депрессивнэ регионуудай хүгжэлтын
федеральна программые түгэсхэхые, гүрэнэй
эзэл рентиэ политика зохёон табигдахые, "Рентиэ ба
эзэл рентиэ политика тухай", "Россин гээгдэнги ба
эзэл депрессивнэ регионуудай социальн-экономическа
эзэл хүгжэлтые гуримшуулгын статус ба гурим тухай"
Хуулинуудые абаха дурадхалтайгаар Россин
Федерациин 11 гээгдэнги ба депрессивнэ 5
эзэл субъектнүүд байгша оной октябрь нарын эхиндэ
Танда хандаа хэмди.
Мүнөө үедэ Россин Федерациин 1997 оной
эзэл федеральна бюджет Россин Федерациин
эзэл Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэдэ
эзэл баталалгада дамжуулагданхай, харин дээрэ
эзэл дурсагдаһан Хуулинуудые зохёон баталалга тухай
эзэл шийдхэбэринүүд мүнөө болотор абтаагүй.
Буряад Республикада 1997 ондо мүнгэн хангай
эзэл эгээл хэрэгтэй туһаламжа үзүүлэхэ тухай асуудал
эзэл Россин Федерациин Правительствада, мүн лэ
эзэл шийдхэгдэнгүй.
Россин Федерациин 1997 оной бюджетэй проект
эзэл дотор Россин Федерациин субъектнүүдые мүнгэн
эзэл хангай талаар дэмжэлгын фондһоо (трансферт)
эзэл Буряад Республикада эгээл бага хэрэглэмжээр
эзэл 3637 миллиард түхэриг үгтэхэ хаа, 681,4 миллиард
эзэл түхэриг гэжэ хараалагдаһан байна.
Мүнгэн хангай талаар дэмжэлгын (трансфертын)
эзэл гуримай тэрэ зангаараа үлөө хаа, экономическа
эзэл саашанхи шахардуу байлгада, гээгдэнги ба
эзэл депрессивнэ регионуудта байдал хүтэлхэ аргагүй
эзэл бололгодо асарха байна.
Тохёолдоһон иимэ байдалһаа гарахын тула
эзэл республика дотор экономико ба социальна байдал
эзэл хүтэлбэрлгэдэ онсо гурим тогтоохо гэжэ би,
эзэл Президент тоолоноб. Мүнөө үедэ республикын
эзэл Правительство онсо хэмжээнүүдые хүсэндэнь
эзэл оруулхын тула эрхэнүүдэй ба эмхидхэлэй хэрэгтэй
эзэл документнүүдые бэлдэнэ, тэрэ тоодо Буряад
эзэл Республикын дэбисхэр дээрэ федеральна ба
эзэл республиканска зарим Хуулинуудай хүсэн саг
эзэл зуура тогтоогдожо магад.
Иимэ эрхэ байдалда республикада ондоо зам
эзэл үгы гэжэ тоолоноб.

Л.В. ПОТАПОВ,
Буряад Республикын Президент,
Россин Федерациин Федеральна Суглаанай
Федерациин Советэй гэшүүн.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

- Дэлгүүр: ажабайдал, ажал хэрэг
**НАЛААН НАЛБАРИДА НАЙДАЛАЙ
ХАНА МҮНДЭЛБЭ ГҮ?** 2
- "Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо 3
- Доодо-Ивалгын дунда хургуулин 75
жэлэй ой 5
- БАЯРТАЙ УУЛЗАЛГА, ТУНАТАЙ
ХЭШЭЭЛ**
- Д.А. Улзытуевай түрэнхөөр 60 жэлэй ойдо
**ПОЭДЭЙ ШҮЛЭГҮҮДЭЙНЬ
ДЭБТЭРХЭЭ** 6
- ЛИТЭ** 8

"ҮЛЭНТӨӨРХИДНАЙ УГЫРХЭГҮЙ"

Гол харгыһаа таба-зургаан модоной зайда оршодог Үлэнтэ гэхэн
багахан хуурин ямараар ажаһуунаб? Арайл гэжэ амья залгаа бэд
даа гээд хэн нэгэн хэлэжэ магад.
Гэбэшье 260 ажаһууштай энэ хуурин нютагай хургуулин
ашаар социально-хүгжэлтын асуудалнуудһаа шийдхэдэг юм байна
гэхэн баримта хонирхолтой. хургуули хамһабариин ажахытай,
хорёод үнээн, нэгэ морин, хонид эндэ харууһалагдана. Тэргэтэй
шэнэ трактор бии.
Һарьдаһаа үлээгээд, хүйтэншэгшые хаань, хурагшад хамһабариин
ажахыда, мүн гэртээ теплицэнүүдые барижа, огород эрхилнэ.
Һургуулидаа 10 гектар хахалагдааг газартай. Ажахын аргаар модо
бэлэдхээд, спортивна шэнэ зал барижа байнхай.
- Мүнгэгүйгөөр барилга эхилэгдэнэн юм. Андалдаа-һэлгэдээ
хэрэглэжэ байгаад, арга хургыень олохол гэжэ оролдонобди. Иимэ
барилга хээгүйдэ аргагүй. Залуу бүлээнүүд олошорно. Шэнэ үйлсэ
бии болонхой. Мүнөө дээрээ 120 хүүгэдтэйбди, - гэжэ модошо
дархан-прораб Д.Э.Раднаев хөөрөө хэн.
- Фельдшерскэ пункт, клуб, библиотекэ - хуу хүдэлнэ. Ингэжэ
олоной байдалай түлөө оролдоо сагтамнай үлэнтөөрхимнай
үгырхэгүй, - гэжэ нютагай захиргаанай зайһан В.Ц.Хайдаповагай
хэлэһэн үгэнүүд тон үнэн зүб гээд ханагдаа бэлэй.

Захаминай аймаг.

Г. ТУРТУЕВА.

ТОБШО МЭДЭЭСЭННҮҮД

**АЖАҢУУХАДА АЮУЛТАЙ
НҮҮД – УЛААН-ҮДЫН ХОЙТО
ЗАХААР...**
Тухай олон зон мэдэхэшьегүй
Үед үнэн дээрээ Улаан-Үдын хойто
шодог Аршаан, Дээдэ-Онгостой,
Уулжаа Гүрэлбэ, Красноярво
шэшье Ивалга-Үдын хонхорой
ажаар, газарай байгууламжын
айнуудай гэхэ гү, али
нуудай забһарнуудаар (разлом)
торий гэжэ малтамалнуудай
клидуудһаа радоново газ өөдөө
дэгдэн гаража байдаг юм. Бэе
ага тон муу, онсолбол, хабдарай
(рак) бии бололгодо нүлөөтэй
дээрэ нэрлэгдэнэн газарнуудаар,
эзэлтэрэн гаража хэмжээнинь
ага ехэ гэжэ хэдэн жэлэй туршада
шэнжэлгэнүүд гэршэлнэ.
Улаан-Үдын Железнодорожно
хабарай үбшэнтэй зоной тоо

бэшэ аймагуудта
орходоо үлүү
олон. Хэрбээ
р е с п у б л и к а
дотор 100 мянган
хүн сооһоо дунда зэргээр 200 хүн энэ
үбшэндэ нэрбэгдэдэг байбал, эндэ аяар
390 хүн хүрэтэр үбшэлнэ. Радоново газ
багааршые хаа, саг үргэлжэ хүнэй
уушханда орожо байхадаа, тэрэниие
хорлодог, эсэстээ хабдарай үбшэнтэй
болодог байха юм.
Тиимэһээ энэ байдалтай тэмсэхэ, элдэб
хэмжээ ябуулануудые бэелүүлхэ, зоние
аршалха зорилготойгоор Улаан-Үдэдэ
үнинэй ябуулагдажа байһан
шэнжэлэгдэнүүд түгэсэжэ, тэрэнэй
дүнгүүдээр тусхай программа
табигданхай.
**"РАДОН" ГЭЖЭ ПРОГРАММА
БАТАЛАГДАБА**
Энэ программада хаяхан Буряад
Республикын Президент Л.В.Потапов
гараа табижа баталба. Үнинэй
хүлээгдэнэн энэ программаны ёһоор тус
шэнжэлэгдэнүүд республикын харьяата
бүхы газарнууд дээрэ үргэлжэлүүлгэдэхэ,

хүн зоние аршалан хамгаалха, бусад
хэмжээ ябуулануудые тодорхойлох
болоно.
Радоново газай ехээр гарадаг газарнууд
гэхэдэ, Баунтын аймаг ба Улаан-Үдэ
болоно гэжэ мүнөө дээрээ мэдээтэй.
Харин бэшэ нютагуудта ямар байһыень
шэнжэлэгдэнүүд харуулха. Гэхэтэй
хамта, тус программые бүримүһэн
бэелүүлхын түлөө 3 гаран триллион
түхэриг хэрэгтэй юм байна. Мүнгэ
танганай хэды шахардуу байбашье, энэ
ажалые эрхилхэ шухала гэжэ ойлгон,
программа соо хараалагдаһан ажал
бэелүүлгэдэжэл захалха ёһотой.
В. ШАГАДУРОВ.
СУУТА ДУУШАНАЙ ДУРАСХААЛДА
СССР-эй арадай артист, Буряад арадай
элитэ дуушан байһан Лхасаран
Линховоиноной дурасхаалай шанда
хүртэхын түлөө 5-дахи уласхоорондын
дуунай конкурс байгша оной ноябриин
22-һоо 25 болотор округой түб Ага
хууринда үнгэргэгдэхэн.
Тус мурьсөөн-концертдэ Буряад
Республикын, Шэтэ можын, Усть-Ордын

автономито округой, Монголой Улаан-
Баатар, Чойбалсан, Үндэр-Хаан
хотонуудай дуушад хабаадахаар
уригданхай. Журин гэшүүд - Монголой
Ажалай Герой, арадай артист Пүрэв
Дорж, Хүнтэйн аймагай "Хан-Хэнтэй"
гэжэ ансамблиин директор Абармит,
СССР-эй арадай артист К.Базарсадаев
(Улаан-Үдэ), Россин Федерациин соёлой
габьяата хүдэлмэрилэгшэ В.Н.Волков
(Шэтэ) ба Д.Р.Ринчинов (Ага) гэгшэд
дуушадай бэлиг шадабарие сэгнэжэ,
конкурсын тусхай шанда хүртэгшэдые,
4 дипломантые, 2 лауреадые элирүүлэн
тодорхойло. Эгээл талаантай дуушанда
Гран-При шан олгогдохо юм. Нёдондо
жэл үнгэргэгдэнэн конкурсын дүнгөөр
Гран-При шангаар "Амар Сайн"
ансамблиин дуушан С.Жундуева
шагнагдаа хэн.
Жэлбүри үнгэргэгдэдэг тус конкурсын
нэгэ онсо илгаань хадаа - дуушад тэндэ
нэгэ дахин лэ хабаадаха аргатай юм.
Тиимэһээ залуу, бэлигтэй дуушадые
элирүүлэн дэмжэхэ, урмашуулаха хэрэгтэ
тус конкурс тон ехэ нүлөөтэй.
Б. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

Дэлгүүр: ажабайдал, ажал хэрэг

НАЛАХАН НАЛБАРИДА НАЙДАЛАЙ ХАНА МҮНДЭЛБЭ ГҮ?

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын коллегийн үргэдхэмэл заседаниһаа тэмдэглэнүүд

Республикын экономика хэргэлгье агропромышленна комплексһоо эхилхэ.

Оролдожо хүдэлхэн, олзо олоһон лэ ажахынууд мүнхэн хангай талаар дэмжэлгэдэ хүртгэхэ.

Хүтэлбэрилэгшэ хүмүүжүүлэгшын үүргыг эрд дээшлүүлхэ.

Имагтал өөһэдэн аргаар хүдөө ажахын продукцияр өөһэдгөө хангалгыг туйлаха.

Гол нимэ бодолнууд дурсагдаша министрствын коллегийн үргэдхэмэл заседани дээрэ элэрхэйлэгдэн байна.

Аймагуудай өөһэдэн хүтэлбэрилэгшын захиргаануудыг олошоруулхаар хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой. Саашань министрэй нэгэдхэхи орлогшо хү хаалин, шубуу, гахай үсхэбэрилэгшын үйлдбэрилэгшүүдтэ, эдээ хоол буйлуулдаг халбаридан онсо тогтоо. Эдээ хоолой болон буйлуулан болбосоруулдаг промышленностийн хүгжэлгын программа зохёон табигдахай. Энээнине сахижа хүдэлөө хаа, ашаг үрэнэ заатагүй өлрхэ.

Үйлдбэрилэгшын продукция худалдаха кооперативуудыг байгуулха гэшнэ тон шухала. Энэ талаар хайн талын жэшээнүүд Ивалгын, Тарбагатайн, Загарайн районуудта бии. Хүдөөгэй үйлдбэрилэгшэдэ инвестициин талаар дэмжэхын тула бюджетһээ гадуур "Агроинвест" жаса байгуулагдахань.

Хүдөөгэй хүтэлбэрилэгшэдэй аттестациин гурим зохёон табигдаад, түрүүшын бүлэг хуралсал гаража байна. Бизнес-түсэб табяад хамгаалжа, шэнэ эрхэ байдалда яажа хүдэлхэб гэһэн арга мэдэсэеэ хүтэлбэрилэгшэ харуулха ёһотой. Түгэсхэлдэнэ элихэлһнэ 1997 оной багсаамжаагадан бюджетэй гол шэглэлүүд, энэ талаар халбарин хараанууд тухай тобишооноор тогтожо, ханамжа, бодомжонуудаа элэрхэйлэн байна.

Элихэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадахадаа, өөһэдэй хонирхолтой дурадхануудыг оруулхан үгэ хэлэгшэдыг дурдамаар. Буряад Республикын экономикын министр Н.И. Атанов агропромышленна комплексые эгээл түрүүшээр хэргээхэ арга бии, энэ талаар Б.Ц. Семёновтой ханалнай нэгэн гэбэ. "Агропромышленна комплекс гуримшуулха тухай" Хуули зохёон табигдаха ёһотой. Н.И. Атановай ханамжаар, халбарине хүл дээрнэ гаргаха гэбэл, гурбан зүйл нэн түрүүн хараада абамар. Онсолбол, тарилгын талмайнуудай ашаг үрэ дээшлүүлхэ, АПК-да инвестици оруулха, эд үйлдбэрилэгшын эрхэнүүдыг хамгаалха. Декабрь нарада районуудай гулваанарай экономикын талаар орлогшонортой семинар-зүблөөн зарлагдаха юм.

Ивалгын районой хүдөө ажахын управленийн начальник П.Б. Банзаров ханааень зобоон олон асуудалда

баталагданхай. Мал ажалда бэлшээри хэргэлгье түрүүшын хуурида табиха, шахамалнуудыг олошоруулха, тиймын тула казах, хальмаг үүлтэрэй 450 үхэр республика руу жэл бүри асаржа байхаар хараалагдана. Шэрхи аад, шэмэ хайтай хонидыг Монголһоо, Хитадаһаа худалдажа абаха. Мүнөө жэл 5 мянган толгой асарагдаха юм. Нюотагай шэрүүн уларидта таарадаг нарин ноһото хонидой тоо толгой олошоруулхаар хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой. Саашань министрэй нэгэдхэхи орлогшо хү хаалин, шубуу, гахай үсхэбэрилэгшын үйлдбэрилэгшүүдтэ, эдээ хоол буйлуулдаг халбаридан онсо тогтоо. Эдээ хоолой болон буйлуулан болбосоруулдаг промышленностийн хүгжэлгын программа зохёон табигдахай. Энээнине сахижа хүдэлөө хаа, ашаг үрэнэ заатагүй өлрхэ.

Үйлдбэрилэгшын продукция худалдаха кооперативуудыг байгуулха гэшнэ тон шухала. Энэ талаар хайн талын жэшээнүүд Ивалгын, Тарбагатайн, Загарайн районуудта бии. Хүдөөгэй үйлдбэрилэгшэдэ инвестициин талаар дэмжэхын тула бюджетһээ гадуур "Агроинвест" жаса байгуулагдахань.

Хүдөөгэй хүтэлбэрилэгшэдэй аттестациин гурим зохёон табигдаад, түрүүшын бүлэг хуралсал гаража байна. Бизнес-түсэб табяад хамгаалжа, шэнэ эрхэ байдалда яажа хүдэлхэб гэһэн арга мэдэсэеэ хүтэлбэрилэгшэ харуулха ёһотой. Түгэсхэлдэнэ элихэлһнэ 1997 оной багсаамжаагадан бюджетэй гол шэглэлүүд, энэ талаар халбарин хараанууд тухай тобишооноор тогтожо, ханамжа, бодомжонуудаа элэрхэйлэн байна.

Элихэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадахадаа, өөһэдэй хонирхолтой дурадхануудыг оруулхан үгэ хэлэгшэдыг дурдамаар. Буряад Республикын экономикын министр Н.И. Атанов агропромышленна комплексые эгээл түрүүшээр хэргээхэ арга бии, энэ талаар Б.Ц. Семёновтой ханалнай нэгэн гэбэ. "Агропромышленна комплекс гуримшуулха тухай" Хуули зохёон табигдаха ёһотой. Н.И. Атановай ханамжаар, халбарине хүл дээрнэ гаргаха гэбэл, гурбан зүйл нэн түрүүн хараада абамар. Онсолбол, тарилгын талмайнуудай ашаг үрэ дээшлүүлхэ, АПК-да инвестици оруулха, эд үйлдбэрилэгшын эрхэнүүдыг хамгаалха. Декабрь нарада районуудай гулваанарай экономикын талаар орлогшонортой семинар-зүблөөн зарлагдаха юм.

Ивалгын районой хүдөө ажахын управленийн начальник П.Б. Банзаров ханааень зобоон олон асуудалда

тогтохо зуураа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд мүнөө ямар эрхэ байдалда хүдэлнэб - энэнтэй саашадаа эбсэжэ болохогүй гэбэ.

Хүдөө ажахын министрствэдэ, районой өөһэдэн хүтэлбэрилэгшын захиргаанда - хоёр тээ мэдэлтэй болонобди. Юрэнхыдөө, эдэ хоёр албануудай "хараха нодэниинь, шагнаха шэхэниинь" нэрэтэй аад, тэдэнэй талаһаа ямаршыг анхарал мэдэрнэгүйбди. Хахад жэлээр салингүй, албанай хэрэгээр ябаха машинагүй - ядаһан зон гэшнэбди. Республика дотор хүтэлбэрилэгшын аппарат 40 процентээр хороохо гээд хараалагдана. Тээд хүдөө ажахын дээдэ мэдэсэ шадабаритай мэргэжэлтэдэ энэмнай хабаатай байха ёһогүй гээд найданабди.

Үйлдбэрилэгшын хэрэгүүдэ үргэдхэжэ, ажахын тоосоото ажал ябуулга эрхилхэ гэхэдэмнай, муниципальна зургаанда хабаатай гэшнэбди, тиймэ юумэ хэжэ болохогүй гэшнэ. Энэ талаар нилээн хашуу байдалтайбди. Иимэрхүү асуудалнуудыг хаража үзэхөөр болоо.

Буряадай Хүдөө ажахын академийн проректор, республикын Президентын дэргэдэхи аграрна реформын талаар советэй түрүүлэгшэ В.Д. Раднатаров олон шухала асуудалнуудыг табиба. Эрдэмтэдэй совет дээрэ АПК-е тогтонжуулха талаар республиканска программа зүбшэн хэлсэгдээд, шүүмжэлхы үлхетэй олон ажагаалтанууд хэгдэнэ байна. Мүн студентнуудыг бэлдэхэ тухай, шэнээр бии болгогдохон мэргэжэлнүүд тухай тодорхойгоор хөөржэ үгэбэ. Жэшээлбэл, агроэкологи, экономика болон байгалиин баялигуудыг ашаглалга, менеджмент, маркетинг, фермернуудыг бэлдэхэ хуралсал гэһэн шэглэлнүүдыг тэрэ нэрлэбэ.

Эдээ хоолой корпорациин хүдэлмэриг дам саашань яагаад үргэдхэхэб, газарай болбосон дэлгүүр яагаад байгуулхаб, газарыг урьһаламжада залог болгон үгэхөөр гү - иимэ асуудалнуудта Президентын ба Правительствын аппаратай 2-дохи управленийн начальник Н.Н. Найданов тогтобо.

Кабанскый районой "Корсаковский" совхозой директор С.В. Сониев мүнөө үеын эрхэ байдалда хүдөө ажахын министрэй үүргэ, уялганууд тухай бодомжонуудаа элэрхэйлэхэдэ, ондоо област, республикануудай жэшээ дурдаба. Тарбагатайн аймагай захиргаанай гулваа М.В. Михалёв колхоз, хуурин бүхэндэ өөһэдэн үйлдбэрилэгшын продукция худалдаха магазин нээхэ хэрэгтэй гэһэн ханамжаа

хэлээ. Загана баряад, заганагүй, колбаса үйлдбэрилөөд - колбасагүй хуугдана. Хүтэлбэрилэгшын аппарат үсөөрүүлхэ гэһэн бодолтон зүб, энээнине бүримүхэн дэмжэнэб гэбэ.

Түгэсхэлдэнэ Б.Ц. Семёнов тобшолол хэхэдээ, хэдэн асуудалда онсо тогтоһон байна. Жэшээлбэл, мүнөө жэл городой, районно түбүүдэй хүн зон овоцоор хангадангүй үлэбэ. Эрхэ жэлдэ иимэ байдал заһаха хэрэгтэй. Газар эдүүрилгэдэ, мал ажалда олзо үгэхэ аргануудыг бэлдэрхэ шухала. Мал ажал хэргээхэ гэшнэ илангаяа бэрхэтэй болоод байна. Үүлтэртэ мал үсхэбэрилэгшын түбхын түрүүндэ табиха шухала. Олзотой, орёлдосотойгоор хүдэлхэн, жэшээлбэл, нэгэ хонинһоо 3,5 килограмм ноһоо хайшалһан, 100 эхэ хонинһоо 85 хурьга абанан ажахынуудыг дэмжэхэ гэһэн тодорхой шэглэл хараалагдаха. Хүтэлбэрилэгшэдэй хуралсал эхилхэдэ, зоние ухаатай, бодомжотойгоор ударидажа шадаха толгойлогшодыг элэрүүлхэ, дэмжэхэ гэһэн зорилго табигдаа. Хүдөө ажахын үйлдбэрилэгшын мүнхэн хангаар хангаха орёо асуудал тушаа министр ханамжаа элэрхэйлээ.

Агропромышленна комплексын хүдэлмэриг элэрхэйлэгшэдэй хайндэрэй урда тээ энэ зүблөөн зарлагдаһан тула баяр ёһололой хуви болоо. Хүнгэн бэшэ энэ халбарид урагшатай хүдэлжэ байһан мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд Хүндэлэгшын грамотануудаар, сэнэтэй өлзөгүүдээр урманжуулагдаба.

Энэнтэй урда хүдөө ажахын министрүүдээр хүдэлмэриг элэрхэйлэгшын хүндэлэгшын дүхэригтэ уригдажа, үнэтэ бэлгүүдтэ хүртөө, хайхан үрэлнүүдэ хэлээ. Ингэжэ урда үеын захяа заабаринуудыг шагнан, хууланһаа уг залган хайниинь абажа, шэнэ үеын шэнэ амисхаал, эршэ оруулжа хүдэлхэ саг эрээ.

Анхан сагта министрээр хүдэлхэн В.Б. Саганов, жэшээлбэл, ингэжэ үрэлхэн байһа:

Мэдэсэ, шадабарингаа зэргээр халбарин шэнэ хүтэлбэрилэгшын тухалжа байхабди. Урда үеынхине мартангүй, мүнөөнтэй болон хойто үе тухай ханаага табиха гэшнэ угаа дэмбэрэлтэй. Энэ халбариданнай найдал түхөөмэ эхин табидаа.

Дүршэл ехэтэй гүрэн түрэн ажал ябуулагшын үгэ шагнахада, энэ халбариданнай найдалай-нам табшалтын хаһа мүндэлбэ гээд тобшолохоор.

Галина ДАШЕЕВА, газетын тусхай корп.

БАЙРА ҮМСЭЛЭЛГЫН ЯБАСА ЯМАР БЭ?

Гэр байра үмсэлхэ тухай Хуули 1991 ондо баталгдан абтаһан юм. 1991 ондо декабрь нара муниципальна ба алы зургаануудай гэр байра жасын оройдоол 1 процент үлүүнь үмсэлгэдөөд байгаа.

Буряад Республикада гэр байра үмсэлхэ тухай Дурмал ба талагдаһанай үдэр үмсэлгэгэ эршэдээ оройдоо байна.

1992 оной декабрь нара мэдээлгээр, 18 мянган процент) гүрэнэй байрану хувиин мэдэлдэ үгтөө.

1993 ондо үмсэлгэгэ эршэдэ дэлгэсэтэйгээр үнгэртэй гэхэ гү, али 44 мянган бүлэ байрануудаа хуви эд зөөри болгон абтаһан байна.

Энээнһээ уламжалан Буряадтамнай гэр байра дэлгүүрэй үндэнэ хуули табигдаһан жэшээтэй. Хүн зон байраа худалдаха али худалдан абаха бодомжотой аргатай болоо.

Мүнөө үедэ гэр байра үмсэлгэгэ урданайн эршнэ алдаа. Байгша эхинһээ хүн зон хуви мэдэлдэ 3,8 мянган ба дамжуулагдаа. Энэнь 1992 оной энэл үеынхине орходоо, 2,1 мянгар (1992 оной үеынхине орходоо) үсвэн болоо.

Буряад Республикын 1 районуу Яруунын, Хэжэнгын, Алай Түнхэнэй районуудта жэл гансашье байра үмсэлгэдөөгүй юм. 1992 онһоо эхилээд республика дотор 94,6 мянган байра үмсэлгэдөө гэхэ гү, али гүрэнэй, муниципальн хамтын гэр байрын жасын процент болоо.

Үмсэлэлгын талаар Буряад Республика хүршэ зарим регионуудыг булиһан байһан Онсолбол, Саха Республика - 20, Красноярск хизаары - 33, Шэти областие - 33 процентээр, Россин дундуур зэртэ хэмжээ - 37 процентээр.

Россин Правительствын байрануудай эзэдтэ аренда торнуудта нэлэ түлөөһэ, мүн хүдэлсгээр зөөридэ багахан нэлэ тодхоогоо. Байраа үмсэл болгоод, хүн зон зарим хуви гүрэнэй түлөөһэ байра хүлээхэеэ болгоо харин нөөсөнүүдэй гү, али предпрятиин тухалжа ашаар байрынгаа эрд байдал хайжаруулха аргатай болоо.

Хүн зон мүнөө хомордоһон дээрнээ гэр байра абаһаар худалдан абаха аргагүй болонхой. Гэбэшье гэр байраа хуви болгохо гэшнэ ямаршы хүнэй ханаанда тааражата гээд үмсэлэлгын ябаса харуулна.

О. ОГНЕВА, Буряад Республикын Госкомстат ахамад мэргэжэлтэ

ДУНГУУДЫЕ СОГСОЛХООР БОЛОО

Буряад Республикын Правительствын программы бээлүүлхэ хүдэлмэри ябуулһан министрствэнүүд бодон албан зургаануудай тоосоонуудыг шагнаха талаар комисси хүдэлмэриг үргэлжлүүлхээр. Правительствын ээлжэтэ заседани дээрэ зөөри эрхилхэ талаар гүрэнэй комитедэй, панхаруутанан предпрятиинуудай хэрэгүүдэй талаар федеральна управленийн территориальна агентство, республикын национальна банкын тоосоон зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Зөөрин талаар гүрэнэй комитет үмсэлгэдэн предпрятиинуудай акцинуудыг худалдажа абаха асуудалда гол анхарал хандуулдаг байгаа. Тиймэ хэлсээнүүдэй ашаар 84 миллиард түхэригэй хэлсээн баталагдан байна. Байгша оной эхээр тус программын хахадһаа үлүүнь бээлүүлэгдээд байба. Гүрэнэй акцинуудыг хоёр жэлэй туршада худалдаһанай ашаар 28 миллиард түхэриг олдожо, үйлдбэрилэгшэд зориулагдаа. Жэшээлхэдэ, зарим предпрятиинууд, тэрэ тоодо Гусиноозёрскын радиоавод, бүхы зээли мүнхээ түлэжэ, шэнэ түхээрлэгнүүдыг худалдажа абанан юм.

Гүрэнэй комитедэй мэргэжэлтэдэй ханамжаар үмсэлэлгын программа амжалтатайгаар бээлүүлэгдэжэ байһанхай.

Үри зээлине түлэжэ шадаха болон, үйлдбэрилэгшын продукция худалдаа наймаандаа гаргажа, олзо оршо оруулхыа болон предпрятиинуудыг панхаруутанан предпрятии гэжэ тоолоходо болохо юм бээ. Тиймэ асуудалыг сүүд хаража үзэхэ ёһотой. Эдэ предпрятиинуудай тоодо ородог панхаруутанан предпрятиинууд гүрэндэ 1 миллиард түхэриг зээлитэй болонхой.

Мүнөө банкнууд хүшэр байдалда оронхой. Үйлдбэрилэгшын хэмжээнтэй доошолжо, үри зээлине түлэжэ шадаха болон ушарһаа банкнуудта мүнхэн багаар ороно. Тиймэһээ худалдаа наймаа хэдэг эрхэтэдэй гарта байдаг мүнхыг ашагтайгаар хэрэглэхэ тухай Буряад Республикын Президентын Зарлиг банкнуудай хэрэгтэ хайнаар нүдөөлхэ ёһотой байгаа. Гэбэшье тус Зарлиг даб дээрэ хайнаар бээлүүлэгдэнэ гэхын аргагүй.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэлбэлэй албан.

БААТАР БОЕЦУУДТЭ БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АЖАЛШАДНАА БАЯР МЭНДЭ!

Нүхэдүүд! Верховно Главкомандалагша И. В. Сталиной амаршалгада хүртээн түрэл сэрэгшүүдэйгээ аша габьяад хүрэхөөр ажал хүдэлмэриэ ябуулай!

Бүхэ ороноудай пролетариач, нэгдэгэстэй!

Бурят-монголой үнэн
№ 21 (414)
1943 оной январин 27
Сайт: 10

Минэй агутээ орой үндэр өгө гэжээдэ үндэр Сталиной үргэжэ табихэ советски сэрэгтэ нэгэжэ өөрыгөө аша үрэнүүдэ харуулжа, Улаан Армидеинэй өгөжэ илгээтэ үүдэ олгоһон ба даасанай өршөдэ хүндэ түшэр дивалдга харуулаһан байна.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ Улаан Армиин начальствующа составые шагнаха тухай

- 1. Архипов Александр Иванович
2. Илжеев Сергей Иванович
3. Илгээтэеэ а-боней генерал-майор Кузнецов Николай Александрович
4. Ахалтша Степанош жолжор Парошич Василий Петрович
5. Генерал-майор Рудков Михаил Васильевич
6. Подполковник Терин Цыро Григорьевич.

Улаан Армиин дээдэ начальствующа составта сэрэгэй нэрээрэгэнүүдэй олгохо тухай

Верховно Главкомандалагшын ПРИКАЗ

Баруун-Урдахи, Урдахи, Донской, Хойто-Навнзска, Воронежско, Калининска, Волховско ба Ленинградска фронтнуудай сэрэгүүдтэ

Дээр хара соо добтолгомо байдаг үе хэбнэйнээ эсстэ Улаан Армиин үргэн өгө фронт дээрэ номоцолонгоска сэрэгүүдэй обороньё сүлэ тэвчлэн, дайснай 102 дивизион хяа хяага захан, 200.000 гарон хүнийг

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ Хэлхээ холбооний сэрэгүүдэй генерал-лейтенант Пересылкин Иван Терентьевичей Ленинкэй орденор шагнаха тухай

Иван Терентьевич Пересылкин 1943 оной январь 19, Москва, Кремль.

Улаан Армиин дээдэ начальствующа составта сэрэгэй нэрээрэгэнүүдэй олгохо тухай

СССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советэй

ОЛОНОЙ ХЭШЭГ

Совет арад зон дайнай үргэлхэдэ хүрэмөөр бүхнгоорөө хамгаалха гадна хубингаа өөри хогшол гамнангүй, эхэ орондоо үргэдэг байһаниинь амтэ. Тамбовска, Саратовска областнуудай ажалтадай үүсхэл дэмжэн, матери республикын патриотууд танкын колоннуудые, самолёдуудай эскадрилинүүдые бүтээлдэ хэдэн зуун мянган, миллион түхэригүүдые үргөө гээшэб? Танаад үзэел, хэдэн олон баримтанууд сооһоо нэгэ жэшээ дурдабал, Сэлэнгын аймгай "Социализм" колхозой түүхэдэ үрүүлэгшэ фронтоншк Балжаракца Санжаноний үүсхэлээр 260.000 түхэриг хамгаалха самолёдой бүтээлдэ, үзэ тоодо үрүүлэгшэ оорынгоо хубиһаа 50.000 түхэриг үргөө.

Волховско, Ленинградска фронтнуудай бовцүүд, командирүүд ба полкхүдэлмэрлэгшэдые амаршална. Сталинградта орохо замууд дээрэ гитлеровск арминууды хяа бута сохихон, Ленинградтай баялды сүлэ сохихон ба Мамшинскага, Козлово, Моравск.

Сталинда элидхэдэ, вождһоо амаршалгын харюу абаа. Тийхэ үедэ тиймэ баяр хүндэлдэ хүртэхэ гэшэ сэгнэшэгүй өхэ баяр байгаа, тэрэ сагта иимэ маяг түхэлтэй урмашуулгын ёһо гурим өхэ удаха шанартай хэн ха даа.

нэгсэ дулаан бээлэй намгам гадарлаа. Оодон хонин дэгэл эгшэм оёо хязалала Хубсаһемнай үмдэжэ, бээлэйемнай баринш. Харын хара дайсанай хабһа хуха сохиш халуун дура хүсэлнай энээн соомнай шэнгэнхэй.

"Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ДАЙНАЙ ҮЕ

(Хуудануудтань толилогдоһон материалнуудай хуряангы шэнжэлэл)

оодон дэгэл, валенка, бээлэй, малгай үргөө. Нургуулин шабинаршые тимуровска командануудые эмхидхэн, шадаха зэргын ажал хэжэ, олоһон мүншээ фронтын жасада үргэдэг, дайлагдажа ябаандай гэр бүлээртэй хубаалдадаг, туйган байдалтай хүнүүдэй түлэсөн бэлдэдэг, уһыень асаржатуһадаг али олон жэшээ баримтануудые газетэ энхэргэнээр толилдог байгаа.

Газетын 1943 оной апрелин 20-ной дугарта Улаан-Үдэ городской № 4 нургуулидахи 175 тимуровцын хайн хайхан үүсхэл хэрэг тухай дэлгэрэнгэ мэдээсэл толилогдоод, хажуудань фото-зураг үгтэнхэй. Тимуровска командын эдэбхитэй гэшүүн Мария Власова баяртай бэшэг уншажа байһаар харуулагдаана. Юуб гэхэдэ, тимуровска командынхид туйлаһан амжалтанууд тухайгаа И.В.

Ороной оборонын жасада мүншэн зөөри, эдэе хоолой зүйл, мал адууһа, ороһо үргэл хэхэгээс хамга арад зоннай мүн лэ оорынгоо хайн дураар фронтонигуудта дулаан хубсаһа суглуулаха, махорко тамхинһаа эхилдэ, амтан эдэе, умда дайлагдажа ябаһан хубүүд басагадта бэлэг сэлэг эльгээхэ хүдэлөөн мүн лэ үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Энээн тушаа хяа хаанаһаа, холо дутын, өхэ бага тосхон хууринуудһаа, айл бүлэнэрэй зүгһөө һонирхолтой мэдээсэл тэмдэгүүд редакцияда олоор ородог байгаа даа.

Илахын хүсэл юрөөлнай энээн соомнай багтанхай. Олоной хэшэг арьбан гэдэг ёһоор үргэлөөр ороһон хубсаһа хунар, эдэе хоол хэдэн вагонуудта ашажа, эшелонуудаар республикын мэй делегаци Баруун фронтдо нэгэнтэ бэшэ абаһаһан, энээн тухай тунхаглагдаһан ааб даа. Мүнөө нэгэ жэшээ дурдалтай. 1942 оной шэнэ жэлэй гарахын урда тээ декабрин 20-до Улаан-Үдын түмэр замай станцида 21 вагондо хүн зоноймнай үргэлөөр ороһон бэлэг сэлэгүүд ашагдаад, фронт шэнгэн үдэшгэдэжэ, декабрин 31-дэ Москва шадар дайлагдажа байгаа фронтонигуудта бэлэгүүдһын гар дамжуулагдаа. Энэ дэмбэрэлтэ ушараар Малоярославск хотодо баяр ёһололой митингээр тэмдэглэһэн байна. Дайнай үргэлжэлһэн дүрбэн жэлэй хугасаа соо жэл бүри

хүрэтэр эхэнэрүүд агаарай добтолгоһоо өөһэдыгөө хамгаалха - МПВО-гой болон бүгдэ уялгага сэрэгтэй һуралсал шуудалха хэрэгтэ хүдэлмэрини хүүдээр хабаадуулагдахаар уялгаалагдаһан байна. Эндэ манай эрхэтэн мүн лэ эдэбхэе түгэс харуулаа. 1941 оной ноябрин 21-нэй дугарта облоенкомполковник Балбенковэй статья уншахада, республикадотрнай һуралсалай 100 пункт, команданууд 5 нараар эмхидхэгдэдэ, нэгэ нара соо 24-30 часһаа үсөөн бэшэ хэшээлнүүдые хүдэлмэриһоо сүлөө сагта һуралсаха зорилготой хүдэлжэ байна гэжэ мэдээсэгдэнэ. Энээнһээ гадна бүхы дунда нургуулинүүд, ФЗО-нуудай һурагшад тус программые үзэхэ уялгатай байһан байна. Цыбаан-Доржо ДУГАРОВ, "Буряад үнэн" сонинной редакциин ветеран.

Дээдэ нургуулин хонин

УЛАСХООРОНДЫН ЭРДЭМЭЙ ТҮБ

Октябрин хуушаар Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхан академидэ "Түб Азин арадууд ХХI зуун жэлэй богоһо дээрэ" гэнэн эрдэмэй-практическа семинар үнгэргэгдэбэ. Академиин эрдэмтэд, багшанар, аспирантнууд, студентнэрэй хабаадаһан семинарые эрдэмэй хүдэлмэрин талаар проректор В. Раднатаров үзэгээ. "Номагай эколого-экономическа болон дику-биологическа бодомжолхы гол зүйлнүүд" гэнэн темээр академиин микробиологиин кафедрые даагша, профессор В. Цыдыпов үзэгдэбэ. Социологиин эрдэмэй доктор Ц. Чойроповто "Үмсын зөөри болон засаг, үндэстэнэй болон ногагай онсо илганууд" гэнэн элидхэлһын хүүдээр студентнүүд, багшанар олоһон асуудалнуудые табиа. Россиин Эрдэмэй Академиин Сибириин огделениин Бурядай эрдэмэй түбэй Байгалай баялигуудые зүбөөр үзгэлзгын, инстигудай региональна экономикаын ногагай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, экономикаын эрдэмэй кандидат Б-М. Балдановай Сибириин арадуудай олзотолгын асуудалнууд болон эдэ арадуудта политехническа

инстигудуудые бүридүүлгын эрхэ нүхэсэлнүүд" гэнэн элидхэл хонирхолтой байгаа. Бодомжолхы тус тус асуудалнуудаар медицинын эрдэмэй кандидат С.Апханова, Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй болон партинууд, нийтын эмхинүүдтэй харилсаа холбоонуудай талаар республикын Президиентын дэргэдэхи комитедэй түрүүлэгшэ Д.Санжиев, түүхын эрдэмэй доктор, Зүүн Сибириин технологическа университетэй профессор В.Базаржапов гэгшэд үгэ хэлээ. Семинарай үедэ Академиин студентнэртэй "Дүхэриг шэрээ" эмхидхэгдэжэ, мүнөөнэй экономика ба гүрэнэй политикын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Ректорадай болон тус хэмжээ ябуулгые ударидагша, философиин эрдэмэй доктор, политологи ба социологиин кафедрые даагша, профессор В. Цыбыкжановай оролдолгоор эрдэмэй-практическа семинар аша тухатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэрбэ. Семинар эмхидхэгшэд ногагай асуудалнуудые шэнжэлхын тула эрдэмтэдэй шармайн оролдолгые хамтаруулха болоод, Монголой, Үбэр-Монголой,

Тувын, Саха-Яхадай, Хальмагай, Бурядай, Москвагай шэнжэлэгшэдые хабаадуулан, уласхоорондын эрдэмэй түб байгуулха зорилготой байгаа юм. Түб Азин арадуудай оюун ухаанай болон социологиин асуудалнуудые гурбан гол шэглэлээр шэнжэлхэ гэжэ хараалагдана: 1. Шэнэдхэн нарижуулгын эрхэ байдалда Түб Азин арадуудай хүгжэлтын соёл болбосоролой онсо илганууд. 2. Түб Азин арадуудай политическэ ба хуули ёһоной соёл. 3. Түб Азин мүнөө үеын соёлнуудай мэдэхы, нэшхэл заншалай, уран һайханай шадалые хүгжөөлгэдэ шажанай ондо ондоо түхэлнүүдэй дүүргэдэг үүргэ. Н. СОДНОМОВ, Бурядай Хүдөө ажыхан академиин Сибириин угсаатанай социально-политическэ асуудалнуудые шэнжэлгын лабораториин эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

Буряад Республикын Хуули

БУРЯАД РЕСПУБЛИКА ДОТОРХИ
МУНИЦИПАЛЬНА АЛБАН ТУХАЙ

(Түгэсхэл. Эхинийн ноябриин 19,20-ной дугаарнуудта).

Статья 32. Муниципальная алба хаагшын мэргэжэлые тодорхойлолго

1. Хүдэлмэрийн дүнгүүдээр тэдэнэй мэргэжэл түгэс байһые, албан тушаалай талаар ургалтын хараа зорилгонуудые тодорхойлхын тула муниципальная алба хаагшадай дунда шалгалта үнгэргэгдэдэг.

2. Муниципальная алба хаагшын мэргэжэлые тодорхойлолго хоёр жэлдээ нэгэ дахинһаа олон бэшээр, гэбэшые дүрбэн жэлдээ нэгэ дахинһаа үсөөн бэшээр үнгэргэгдэдэг.

3. Муниципальная алба хаагша эзэлжэ байһан муниципальная тушаалдаа тааралдан зохилдоногүй гэжэ аттестационно комиссийн мэдэрээ хаань, тэрэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхээр эльгээгдэхэ гү, али тэрэнэй зүбшөөлөөр доогуур зиндаагай тушаалда оруулагдажа болохо.

4. Муниципальная алба хаагшадай дунда аттестаци үнгэргэлгын гурим ба дүримүүд "Муниципальная алба хаагшадай мэргэжэлые тодорхойлолго тухай" Дүримөөр, Буряад Республикын хуули ёһоной ондоошые актууудаар тогтоогдодог.

Статья 33. Муниципальная албаниие болюулхын тула үндэһэ баримтанууд

1. Муниципальная алба хаагшын ажалһаа гарахада, тэрэ тоодо пенсидэ гараһанһаа уламжалан ажалһаа болиходо, муниципальная албан болюулагдадаг.

2. Ажал тухай Россин Федерациин Хууляар хараалагдаһан үндэһэ баримтануудһаа гадна, иимэ ушарта муниципальная байгуулгын нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаанай хүтэлбэрилэгшын үүсхэлээр муниципальная алба хаагша ажалһаа гаргагдажа болохо гэбэл:

1) муниципальная албанай муниципальная тушаал даахын тула тогтоогдоһон наһанай дээдэ хэмжээндэ хүрэхэдэнь;

2) Россин Федерациин эрхэтэн бэшэ болоходонь;

3) муниципальная алба хаагшада федеральная болон республиканска хууляар тогтоогдоһон уялгануудые, амыарлалануудые сахихагүйдэнь;

4) хууляар сахигдадаг гүрэнэй болон ондоошые нюсануудые тайлбарилан дуулагдаһань;

5) тус Хуулийн 27-дохи статьягай 2-дохи пунктаар хараалагдаһан бусад ушар байдалай тохёолдоходонь.

3. Муниципальная алба хаагшын пенсидэ гаралга Россин Федерациин Хууляар тогтоогдоһон гуримаар бэелүүлэгдэдэг.

Муниципальная албанай муниципальная тушаалда хүдэлхэ наһанай дээдэ хэмжээн - 60 жэл. Ахамад, гол болон ахалагша тушаалнуудые даадаг муниципальная алба хаагшадай муниципальная албанда хүдэлхэ болзор нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зохихо зургаанай хүтэлбэрилэгшын шийдхэбэрээр тогтоогдодог. Муниципальная алба хаагшын муниципальная албанда хүдэлхэ болзорые нэгэ дахин һунаалга нэгэ жэлһээ үлүү бэшэ сагаар тогтоогдодог.

65 наһатай болоһон муниципальная алба хаагшын муниципальная албанда хүдэлхэ болзор һунаагдадаггүй. Наһанай энэ хэмжээндэ хүрэхэдэнь, ажалай хэлсээ дары баталһанай үндэһөөрн лэ тэрэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлжэ шадаха.

Статья 34. Муниципальная зургаанай усадхагдахада, шэнэдхэн хубилгагдахада, муниципальная алба хаагшын хууляар хараалагдаһан байдал

1. Муниципальная зургаанай усадхагдахада, тэрэнэй штадай гү, али тоогой хороогдоходо, муниципальная алба хаагшада тэрэл муниципальная зургаанда хүдэлмэри олгохын аргагүй байбал, тэрэнэй мэргэжэлые, дүй дүршэлые, урда тээнэ эзэлжэ байһан тушаалые хараада абажа, муниципальная ондоо зургаанда муниципальная ондоо тушаал дурадхагдаха ёһотой.

Халаанда байһан муниципальная алба хаагша тэрэнэй дүршэл шадабаритай зохилдуулагдажа, муниципальная албанай сүлөө тушаал эзэлхэ булюу эрхэтэй.

2. Тодорхой бэшэ болзороор ажалай хэлсээ баталһан муниципальная алба хаагшые ажалаар хангахын аргагүй болоходонь, мэргэжэлээ

дээшэлүүлхэ үедэнь урда тээнэ эзэлжэ байһан тушаалайн мүнгые, ажалайн таһалгаряагүй стажые үлөөлгэтэйгөөр нютагай бюджетэй мүнгэ зөөрээр мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ (шэнэ мэргэжэл олохо), мүн муниципальная ондоо тушаал эзэлхэ арга олгогдодог.

Муниципальная зургаанай усадхагдаһанһаа уламжалан, ажалһаа гарахадань, муниципальная алба хаагшада урда тээнэ эзэлжэ байһан тушаалайн гурбан харын дундуур салин хүлһэн (жэлэйн амаралтын мүнгые орууласангүй) түлэгдэдэг.

Дээдэ болон ахамад муниципальная тушаалнуудта хүдэлдэг хүнүүдтэ 2-дохи пунктын 2-дохи абзац хабаагүй.

Тэрэнэй мэргэжэлые, муниципальная тушаалайн дүй дүршэлые хараада абажа, муниципальная алба хаагшада муниципальная тушаал даалгаагүй гэшэ хаань, муниципальная алба хаагша муниципальная албанай таһалгаряагүй стажые жэлэй болзороор үлөөлгэтэйгөөр муниципальная байгуулгын муниципальная алба хаагшадай ("халаанда" гэхэн тэмдэглэлтэйгээр) халаанда үлөөгдэдэг.

3. Нютагай, өөһэдын хүтэлбэрийн зургаанай усадхагдаһанһаа боложо, ажалһаа гаргагдахадань, муниципальная алба хаагшада тэрэнэй зүбшөөлөөр болзороор урид гүрэнэй пенси олгогдодог, гэбэшые, энэнь пенсиин наһан тухай Россин Федерациин Хууляар тогтоогдоһон болзороо хоёр жэлһээ үлүү байха ёһогүй.

Статья 35. Муниципальная албанһаа уламжалан тохёолдоһон арсалдануудые (хёмороо зүришлэдөөнүүдые) хаража үзэлгэ.

Хэрбээ тэрэнэй эрхэнүүдые, хууляар хараалагдаһан аша туйһые хазгайруулаа хаань, муниципальная алба хаагша хуулитай зохилдуулан, хазгайруулагдаһан эрхэнүүдыень нэргээхэ тухай эрилтэтэйгээр Буряад Республикын муниципальная албанай асуудалнуудаар гүрэнэй засагай зургаанда гү, али сүүдтэ хандаха эрхэтэй.

Статья 36. Нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай депутатууд тушаа тус Хуулийн хүсэндөө байла

1. Муниципальная байгуулгын уставтай (дүримтэй) зохилдуулан, саг үргэлжын түлбэритэй үндэһэ һуури дээрэ уялгануудаа дүүргэжэ байдаг нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаануудай депутатууд тушаа тус Хуулийн ёһо гуримууд хүсэндөө байха.

2. Тус статьягай 1-дэхи пунктын сахигдабал, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаануудай депутатуудай тушаалнууд муниципальная ахамад тушаалнуудта хабаатай.

**БҮЛЭГ V. МУНИЦИПАЛЬНА
АЛБАНИЕ ЭРХИЛЭЛГЭ****Статья 37.** Муниципальная албаниие эрхилэлгэ

1. Муниципальная албанай асуудалнуудай талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаан тус Хуулиһаа үндэһэлэн гараһан зорилгонуудые бэелүүлхэ ажал ябуулгые тааралдуулан зохилдуудаг.

2. Муниципальная албанай асуудалнуудай талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанай гол зорилгонууд болоно гэбэл:

1) хүсэндөө байһан хуулитай тааралдуулан, муниципальная албаниие эмхидхэхэ асуудалнуудай талаар гурим зохёолгын ажал ябуулгые зохилдуула;

2) муниципальная албаниие кадрнуудаар хангалгые шэнжэлгэ;

3) мэргэжэлэй шалгалта, аттестаци болон конкурснуудые үнгэргэлгын гурим ёһонууд тухай дүримүүдые зохёолгые баталага;

4) муниципальная алба хаагшадай дунда аттестаци болон мэргэжэлэй шалгалта үнгэргэхэ, бэлдэхэ хүдэлмэрийе тааралдуулан зохилдуула;

5) муниципальная албанай кадрнуудай талаар баримтануудаар мэдээсэлэй системэ болон банкнуудые байгуула;

6) муниципальная албаниие хуулийн ёһо гуримаар хангаха, муниципальная албан тушаа эрдэм шэнжэлгэ хэхэ хүдэлмэрийе тааралдуула;

7) муниципальная алба хаагшадаһаа гүрэнэй

албанай халааниие бүрилдүүлгэ;

8) муниципальная байгуулгын зургаанай кадрова албанай методическа хүдэлмэрийе зохилдуула;

9) муниципальная алба хаагшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ, дадал шадабари олгохо (шэнэ мэргэжэл олгохо) хэрэгые хүтэлбэрилгэ.

3. Дээдэ болон тусхай дунда хургуулинуудта, нютагай тусхай һуралсалай газарнуудта, академинүүдтэ, мүн нютагуудта муниципальная албанай кадрнуудые бэлдэдэг, тэдэнэй мэргэжэл дээшэлүүддэг, шэнэ мэргэжэл олгодог.

Статья 38. Муниципальная байгуулгын зургаанай кадрова албан

1. Муниципальная байгуулгын зургаанай кадрова албан:

1) муниципальная албанай сүлөө муниципальная тушаалнуудта хүдэлхэ дуратай хүнүүдэй дунда конкурснуудые, аттестацинуудые үнгэргэхэ, муниципальная тушаалнуудта хүдэлхэ үедэнь муниципальная алба хаагшадай туршалгануудые гаралгые эмхидхэдэг;

2) муниципальная алба хаагшадай муниципальная алба хэлгэдэ хабаатай нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай шийдхэбэринүүдые дансалдаг, муниципальная алба хаагшадай хубийн хэрэгүүдые эрхилдэг, муниципальная алба хаагшадай ажалай дэбтэрнүүдтэ шухала тэмдэглэлнүүдые хэдэг;

3) муниципальная алба хэлгын асуудалнуудаар муниципальная алба хаагшадта зүбшэл үгэдэг;

4) муниципальная алба хаагшадай мэргэжэлэй бэлдэхэлэй ямар байһые шэнжэлдэг.

2. Нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаанай кадрнуудай подразделениин хүдэлмэрийн эмхидхэлэй байгууламжа болон регламент нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай зохихо хуули ёһонуудай актууудаар тодорхойлогдодог.

**БҮЛЭГ VI. ТҮГЭСХЭХЫ БОЛОН
ДАМЖАН ОРОЛГЫН ДҮРИМУУД****Статья 39.** Нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаанай депутатай статуста хабаатай зарим асуудалнуудые хуули ёһоор гуримшуулгын онсо шэнжэнүүд

Тус хуулийн баталагдан абтахын урдатэ нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаануудай депутатуудаар һунгагдаад, саг үргэлжын үндэһэ һуури дээрэ ажал ябуулгая бэелүүлжэ байдаг муниципальная алба хаагшадта эрхэ түлөөлэгэнүүдэйн болзорой дүүрэтэр нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгэтэ зургаанай депутат байха гэхэн хубийн 16-дахи статьягай 1-дэхи пунктын 10-дахи хубяар тогтоогдоһон хизаарлалтанууд хабаагүй байна.

Статья 40. Нормативна хуулийн актуудые тус Хуулитай тааралдуулан зохилдуула

1. Нормативна хуулийн актуудые тус Хуулитай тааралдуулан зохилдуулхыень Буряад Республикын Президентдэ, Буряад Республикын Правительствата, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта дурадхадаг.

2. Тус Хуулийн хүсэндөө ороходонь, хүсээ гээгээ гэжэ мэдэрхэ гэбэл:

- "Буряад Республикадахи нютагай өөһэдын хүтэлбэри тухай" Буряад Республикын 1991 оной ноябриин 29-нэй N163-XII Хуулийн 89-дэхи статьяе, хожомын оруулагдаһан хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдтэйгээрн.

Статья 41. Тус Хуулиие хүсэндэнь оруулаагын гурим

1. Тус Хуули тусхайта ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хүсэндөө ородог, гэбэшые 29-дэхи статья энэндэ хабаагүй.

2. Буряад Республикын гүйсэдхэхэ засагай зургаанай "Муниципальная тушаалнуудые дааха конкурснуудые үнгэргэхын тула конкурсно комиссинуудые бүридүүлхэ гурим тухай" Дүримые баталан абаһанайн һүүлээр тус Хуулийн 29-дэхи статья хүсэндөө ородог.

Буряад Республикын Президент
А. В. ПОТАПОВ.Улаан-Үдэ хото.
1996 оной апрелин 2.

Дондок Улзытуевай түрэнөөр 60 жэлэй ойдо

ТОЛИЛОГДООГУЙ ШҮЛЭГҮҮДhЭЭНЬ

(Поэдэй гэбтэрхээ)

ТҮРЭН ҮДЭРТЭШ ЗОРЮУЛНАБ, НҮХЭРНИ

Дуулим энэ дэлхэйдэ
Дуушан гэжэ нэрлүүлээд,
Дууган тэрэ сагаанда
Дууран нойрсонош, инагни.
Хоёр харахан
нюдэнэйш дубалнууд
Хошоод хошоодоор
хубарилдаал,
Хонгор хайхан шарайш
миһэрээд,
Холодо холодооор
далдадал.
Хээрын халхин хэды хүйтэн
хэм,
Тэды шэрүүн лэ хуурмаг
хэлэн
Хэды саг соо, хэлыш, инагни,

Хайлажа дууһахаб минии
зүрхэн.
Харюу хүлеэнэм,
шамайгаа хүлеэнэм,
Хайлан уйтарна
оёорһоо сээжэм.
Хайлгана шубуунай
абьяан дуулдана.
Харанхы руу ялагас
гээд мүшэн лэ хиидэнэ.
Дуулим энэ дэлхэйдэ
Дуушан гэжэ нэрлүүлээд,
Дууган тэрэ сагаанда
Дууран нойрсонош, инагни.

Валентина УЛЗЫТУЕВА,
1973 оной декабриин 5,
Улаан-Үдэ хото.

ЦЫРЕН-ДОНДОК ХАМАЕВТА

Һанана гүш даа, багынхяа
Һалхин мундуу ябаһанаа:
Бухал шэрэжэ байтараа
Булхаа юугтэ хайжархёод,
Бургаһатын мойһондо
Бурд гэлдэн ошодогоо.
Оройн бүрэг барагаар
Огород тээшэ шармайжа,
Отожо нууһан Дарханда
Ороһон-шабаар буудуулан,

Хашаа абарин гарахадаа,
Хахад үмдөө гэжэрхёод,
Халаг хухы - эжыдээ
Хараалгажа байдагаа.
Мүнөө болоод байхада -
Мүрөө олохо тон хэсүү,
Айлай "огород" дүтэлэнгүй
Айжа саагуур ябая,
Зүү.
1959 оной январин 8.

Ц. ГАЛАНОВ

Үглөөгүүр гэрхээ гарахадаа
үүлэнһээ түглэгэр,
Үрөөһэн талаараа далин-
хай, ганса нюдэнийнь аниинхай,
Ажабайдалай ада шүдхэр-
тэл һананхай, муу һананхай,
Аалихан һолжорно Ленинэй
гудамжаар Галанов -мангарла-
шанхай.
Мангарлаад ябахадаа
Галанов айхаар хүн даа:
Мананда төөриһэндэл,

унтажа ябаһанда,
Арбан хоногто амандаа аяга
шүлэ амталаагүйдэл,
Бүхы дэлхэйдэ гомдоһондоо
бүттын алдаһан -
Бүрэгэр харанхы нюдэдынь
баймга уһанда.
Тархяа забһан, гэдэһээ
садхаһан Галанов
Танихаар бэшэ - наран сэсэг.
1970 оной апрель.

Борис Сыренов таһалга
сооһоо бултайгаад:
"Орыш, - гэнэ, - Дондог, орыш
наашаа".
"Алтан үндэгэн" гэжэ
Апполон Шадаевай ном
баринхай.
"Арадай хэлэн гэшээ аргагүй
байна даа, харыш", - гэжэ намда
харбайна.
Арадай хэлэн, үнөөрөөшье,
1970.

аргагүй хайхан -
Абдарыень нээжэ, алибаа үгэ
абадагыше хүбүүд байхал.
Тиигэжэ,
арадай үльгэр туужа
буулгажа абаад,
Өөрынгөө нэрээр хэблүүлжэ,
зоргоороо болоһон, һанаяа
тэдхэн,
Убайгүй элдэб заримашуул
- олоной гайхал.
1970.

МАТВЕЙ

Газетынгээ ажалда дарагдашанхай, гранкануудыг уншажа,
адуунуудынь заһана Матвей - гэрэлтэ Оһын хүбүүн. Нюурын
улайшанхай. "Нютагаа тонилоо һаа дээрэ һэн, хашартай болошоо
саарһан ажал", - гээд Оһын хүбүүн ууртайханаар гүбэрнэ, остоолоо
шаана. Нюдаргань яһала хүндэ.

Эдир һанандаа Арбадай талмай дээрэ танилсаа бэлэйбди. Барбаадай
хургаяа өөдөнх ёдойгожо: "Биш иимэхэн шүлэг бэшээб, уншахам
гү, хүбаа", - гэхэдэн шагнаха хүсэл үгышье һаа, шадалараа бээб
бариха, шагнаа бэлэйб.

Тиигэжэ танилсаад, мүнөө болотор нүхэд һүүдэр хэбэртэй,
мүнхэ бэшэ һанаяа тоолон, мүнгэндэ хашагдан, һамгадтаа хараалган
ябанабди даа.
1970.

- Миил, миил үзөөрэй даа,
үзөөрэй даа,
Минишһни роман гарахал
байха, үзүүлхэб, байза.
Аа, шүлэг бэшэдэг
шүүндэр мүүндэр хүбүүд гү -
ерунда! - гэжэ Доржо,
Эрдэнийн Доржо
гэнтэ стул дээрэ собхорно.
1970.

ВАЛЯ Г. ГЭГШЭДЭ

АРБАН ЗУРГААТАЙ hЭМ

... Гансаарханааб. Яагаа хайхан үдэшэб даа.
Галгинаб аалин. һэбшээлнэ нютаг тээһээмни.
Одо мүшэд! Хэды олон гээшэб даа,
Ониб-аниб эмнистээлдээд дээрһээмни.
... Сэдьхэлээ онгилон, аяар гүнзэгы сооһоо
Шинингээ шарайе нюдэнынгөө урда бодхобоб.
Үнгэрһэн түүхээб бодон шэбшээһээр досоогоо,
Өөрынгөө эшэмхэй, харюу байһые зэмэлбэб.
Ямаршые үе һэм. Хотоной хүбүүд басагадаар
Яаран һагад клуб тээшээ алхалнаб.
Шинингээ гарые ёхорой дунда адхахадаа,
Шуһамни булгилаад, дуулажаш шадахаа болидог һэм,
"Алганда" бодоходоо абяагүйхэн ябахаш,
Аалихан, аман соогоо "хүрин хээрээ" гүнгинэхэш.
Һэмээхэн, болгоожо, хулгай нюдөөрөө шамайе
хайхашаан-хайхашаан шэртэжэл байхы хүсэхэш.
Харасамнай уулзаад, хоёр харсага мэтээр
Халба хүрэн, хажуу тээшээ халишаха.
Хүнэй юумые хулуугаад баригдһан мэтээр
Хоолойдошни хадхурта заряа шаагдашаха.
Баранһаа үлүү сэбэрһыеньшые мэдэнгүйб -
Бараг гэлсүүддэг лэ басаган бэлэйлши.
Гансал, нэгэл юумээрээ, үдэтэ годлидол нюдөөрөө
Галдан онодог - иимэ зэбсэгтэй бэлэйлши.
... Баһал гансаб. Ямар хайхан үдэшэб тээд,
Баруун талаар инаг дурам үүрһэнэ...
Ду Фу! Эдир һанандаа дурлаа һэн гүш ингэжэ?..
Дурна зүгтэ толон задараад, гэгээрнэ...

Басаганай гээгээдэ "дурладаг" балшар һанан үнгэржэ (заримдаа,
тоомгүй нэгэн гээгээхэнһэнь татаадшые абадаг һэн), эелдэр дүүхэйн
эрбэгэрхэн гү, али бэлтэгэр харахан нюдэдтэ дурлаха хаһа - эдир
һананшые үнгэршээбэ хаяа... Мүнөө тэрэ үеые һанахадам үльгэртэл
байна...

"Эдир һананай шүлэгүүд. 1955-56" гэхэн циклһээ.
1958 оной июниин 15, Москва хото.

ҺАЙХАН ШҮЛЭГЛЭЛ

Һахал сагаан һарьдаг Үндэр
Эсэгһээ
Һахил эхэ һаруул номин
Шэмниһээ
Уян сагаан Уран-Дүшэ
нютагһаа
Мэлмэлзэгшэ Мэлын
Сагаан Нуур-ахаһаа
Захяатайхан,
заабаритайхан шааяһан,
Хамаатайхан, хараатайхан

В. Ч.-гэ.

хааяһан,
Дагуулинхан дагууни даа,
дагууни...
Дэгүүнинхэн дэгүүни даа,
дэгүүни...
Сагаа-Морин, Сагаа-Морин
мэлмэржэ,
Сарюун долгёор сахюур
түнхээд хүльбэрнэ.
1957 оной октябриин 11.

Харыш газаагаа:
Хабарай урин нюдэн -
Хайлаһан саһанай сөөрэмхэн...
1958 оной мартын 1, Москва

САГААН ҺАРА

Хабарай эхин дохёо - сагаан һара гараба. 1624
ондо Цогто тайджиин хангилда иигэжэ
һиилэгдэн гэнэ: "Джил ун эки модун хулгаца
джил, сарайн эки гал барс сара..." Анхан үни
сагта сагаан һарын баяр намарай тобир үедэ
үнгэрдэг бэлэй. һүүлэй үедэ малша зоной
ойлгомжоор үбэлэй янгяа хүйтэнэй, хүшэр үеын
үнгэрһэнтэй дашарамдуулан, тэрэнэй баярта
хабарай эхин үдэр һайндэрлэдэг болоһон...

Бүтээлгэнэй үглөөгүүр газаа гэртэ золгоһон
айлшад, - залуунь һанаар ахынгаа тохоног дүнгэн
хүндэлөөд: "амар амгалан һуужа байна гүт... Адуу
мал тобир тарган, тугал буруун һайн ондо орожо
байна гү?.." гэжэ асуудаг, асуулсадаг заншалтай
бэлэй... Хүндэтэ айлшандаа гэрэй эзэн хадаг бариха;
торгон хадаг дээрэ мүнгэн хундага соо һү сагаага
билтаруулан юулээд, эхэ тала атар тарган адуу
малаймнай хэшэг шэмэ энэл даа гэжэ, дээжыень
дэнхыгшэ үндэр огторгойдо, дэлгэр баян нютаг

орондоо үргэн сүршэн байдагыень һанаял.

Мүнгэнаяга... мүнгэн аягын жэн гэмэ жэнгир
хайхан сэдьхэл, арюун һананай тэмдэг гэлсэ
бэлэйл. Засаг түрын хорижо буруушаажа
байгаа бол, арад түмэн өөрынгөө гүн холын
заншалые мартангүй тэмдэглэжэ байһаар... А
зонойнгоо арюун заншал, агуу сэсэн гүрн
сэдьхэлдээ шэнгээжэ, ухаандаа ухмайжа яб
зэргэтэй уран зохёолшо, уран бүтээлшэд
зэргээ ойлгохо юм бээ... Зай ингээд, сагаа
- хабарай эхин үдэрнүүд ерээб. Нэгэ һаһа нэмэ
нэлэнхы үргэн эхэ ороноо һанабаб.

Хани нүхэд: Бальжанима, Цэрэндондо,
Будажаб, гэртэхим, түрэл түрхэм, инаг
нүхэрни, та бүгэдэдөө үндэр жаргал үе зүрхэн
хүсэн һуугша - битнайб.

Сагаа һараар,
сагаа һараар
амаршалнаб!

Норпол Очиров харгыда гараха һанаал ха,
ногообтор хуушан шляпая гартаа бажуунхай,
хотын гудамжаар маралтай алхална,
хойноо нэгэ басагаха дахууланхай.
Хирбэгэр һахалаа эмирэжэ байжа,
миһэрнэ, - шоглохо һанаатай ха, тээд,
нюдэндэнь гуниг. Хабарай гуниг гү,
али гэр бүлээ һанаа ха гү даа,
алициньшые байжа болоо.
"Үлэн" газетын нэгэ таһагта орожо,
(Үүдэнэйнь гаршаг: "пропагандын отдел")
телефондо һуунхай, вокзалай мэдуур руу
хонхогоно.

Тэрэнь харюусанайгүй. Хамартай,
хүлэн буржыхадана.
Дахяаг хонхогоно.
Телефонной дүхэриг мушхана.

Дэлхэйн хүрдэ
ингэжэ хэн мушхана хаб
дээрэ дээрһэнь хэрэгтэй тоогоо оложо!
Долёобор хурганай үзүүрээр
хэнэйшыеб даа эрьюулхэдэ
доһолдог ха гү энэ дэлхэй?

Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын дунда хургуулийн 137 жэлэй ойдо

ҮРГЭН СЭЛГЭЭ Түгнэнталада нэмжын оршодог Суулга хуу...

майор, Дашанамжилов Түмэн-Баяр - капитан, Жимбеев Далай - майор гэхэ мэтэ. Эдэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэн жэлүүдтэ баатарай үхэлөөр унаа.

даагаяа хүүдэжэ ерэнэн олон хүбүүд, басагаднай улад зондоо мэдээжэ эрдэмтэд, эрхим мэргэжэлтэй, ажалдаа онсо шалгархан, улас түрын эрхим дээдын нэрэ солотой болоһон, партиин болон гүрэн түрын тушаалнуудта амжалтатай ажаллаһан байна.

СЭЛГЭЭ ТҮГНҮЙН ХОЙМОРТО

зохёолнуудаараа Ринчин Номтоев анханай монголшо эрдэмтэдэй нэгэн болоно. Энэ хургуулийн арадай гэгээрэлэй ажал хүдэлмэри олон он жэлүүдэй хугасаа соо ашаг үрэтэй байһаниинь дамжаггүй.

дунда хургуулиие 1937 болон 1938 онуудта дүүргэһэн хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда эдэбхитэй хабаадаа. Эдээнэй олониинь баатарай габыяа гаргажа, энэ дайнда унаа.

гогическа эрдэмэй кандидат Антон Матвеевич Омбоев, мэдээжэ багшанар Балдуу Дашанамжилов, Бальжид Бальжировна Бальжирова гэхэ мэтэ.

Дашеевые Ленинэй орденээр шагнаа бэлэй. Баһа Д.Д.Дашеев КПСС-эй XXV съездын делегат боложо, партиин дээдын хуралда эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна.

дурдабал, Буряад Республикын габыята багша, олон жэлдэ директорээр ажаллаһан Эмилия Дашеевна Дагбаева, Буряад Республикын габыята багша Надежда Осиповна Тапханаева, Буряад Республикын габыята багша Светлана Бальжишова, Галина Михайловна Олейникова, Намсалмаа Содномовна Будажапова, Пурбо Дармаевич Жамбалов, Мунко Дамбиевич Батуев, Зоя Нимаевна Жалсанова, Байрма Далаевна Дондокова, Мария Кимовна Ишигенова гэхэ мэтэ эрдэм бэлэг, абьяас түгэлдэр, эрхим дүй дүршэлтэй олон багшанар ажаллана.

Тунга ЧИМИТОВ

- СУУЛГАМНАЙ ҮНДЭР ЗЯЯАТАЙ
Хашы, Зандин
Хажуудаа энхэрнэл
Түүхэтэ дунда хургууля
Түрэлхөө түрэл болгонхой.
Субарга, дасан дуганаа
Суулгамнай нэргээн
бодхоонхой.
Ашата үбгэд, хүгшэднай
Аша эзэнэрээ үргэнхэй.
Айдар хүбүүд,
Аглаг Буряадтаа
Нармайхан, дулаахан
Наранай элшэдэ умбанхай.
Нангинхан заяатай хүн зомнай
Наһаараа хүндэтэй,
Нуга, талаяа

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Суулгын хургуулийн 7 дохи классай хурагшаг Будажапов Геби-Бала, Дондуков Улзы-Жаргал гэгшэд 1938 ондо. Тэрэл классай хурагша Батуев Шагдар. Гэр бүлын архивһаа.

XVII жаранай гал улаан хулгана жэл
(1996 - 1997 онууд)

УБЭЛЭЙ ЭХИН ШАРАГШАН ГАХАЙ НАРА

Буряад литэ	15	16	17	18	19	20	21
Европын литэ	25	26	27	28	29	30	1
Тараг Нэрэ Үдэр	Дабба Нара понед.	Мягмар Марс вторник	Тэгдэ Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимда Сатури суббота	Нима Наран воскр.
Ингэ Үдэр	улаан бар	улаагшан туулай	шара луу	шарагшан могой	сагаан морин	сагаагшан хонин	хара бишэн
Мэнгэ	8сагаан	7улаан	6сагаан	5шара	4ногоон	3хүхэ	2хара
Түүдэл	модон	хши	гал	шорой	түмэр	огторгой	улан

Гарагай 2-то шэнын 15
(ноябриин 25) Дүйсэн үдэр.

Улаан бар, 8 сагаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Гахай нарада бар үдэр тухадаа, тон харша удхатай, маша муу гэгдэдэг. Тиймэһээ энэ үдэр алибаа найн хэрэг үйлэдэһэнэй хэрэггүй гэжэ хануулаа. Энэ үдэр үһэээ захиуланай, абхууланай хэрэггүй.

Гарагай 3-да хуушанай 16
(ноябриин 26).

Улаагшан туулай, 7 улаан мэнгын, хиидэ хуудалтай үдэр. Бальжиниматай (буян хэшэгтэй), маша найн үдэр байна. Илангаяа буян үйлэдэхэ, бурханда, нарада, Наранда, Үүрэй солбондо мургэхэ, тантрын гарнинуудые уншаха, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан, ном бүтээхэ, даллага абаха, наһа утадхагын хэрэг үйлэдэхэ, эм найруулха, үхэр абаха, ном номнохо, абаһанаа бусааха, хэлсээнэй ёһоор нүхэд болохо, эд бараа худалдаха, андалдаа хэхэ, нүхэ малтаха, дайсание болон ада шүдхэр дараха мэтэ үйлэнүүдтэ найн. Зүгөөр энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрээжэ магадгүй.

Гарагай 4-дэ хуушанай 17
(ноябриин 27).

Шара луу, 6 сагаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бурханда мургэхэ, зальбарха, бүлэдөө даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, хяһа гаргаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, буян үйлэдэхэ, дайсание болон ада шүдхэр номгодохо, дасанда ошохо, ном номнохо, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан, ном арамнайлаха, наһа утадхагын хэрэг бүтээхэ, газарай ажал хэхэ, наһанай хүсэ арьбажуулха, эм найруулха, угаал хэхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, зурхай шудалха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Харин ном оршуулха, шэнэ газарта бууса түүхээрхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хүниие зобоохо, уйлаха, гажарха, эблэрхэ, хэлсээнэ орохо, улай гаргаха, юумэ бузарлаха, нохой худалдажа абаха мэтын үйлэнүүд хорюултай. Бэриин хэрэг, наһа

барагшые хүдөөлхэ тухай асуудалаар дасанда хандаха хэрэгтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайн үнгэ муудаха.

Гарагай 5-да хуушанай 18
(ноябриин 28).

Шарагшан могой, 5 шара мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан, ном хэльбэхэ, заһаха, арамнайлаха, буян хэхэ, улай гаргаха, лусуудта үргэл үргэхэ, үбшэ аргалха, газарай нүхэ бүлгэхэ, модо зоохо, зүүн зүг тээшэ ябаха, тангаригаа болуулха, эльбэ сараха, ямар нэгэ гуйлтатайгаар ноёнд хандаха, ном оршуулха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, үзэг шудалха, уранай онол аргада нураха, хүнэй муу үйлые болуулха, хулгай, дээрмэ дараха, зарга шийдэхэ, тараг бүрихэ, айраг халааха, худаг малтаха, мори, үхэр худалдаха, наһа утадхагын хэрэг үйлэдэхэ, бурханай ном уншаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Гэбэшые сор гаргаха, замда гараха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бэри буулгаха, түрэ хурим хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, нүүхэ, модо сабшаха, эм найруулха, хэрэглэл гэрһээ гаргажа, ондоо хүндэ үгэхэ, засагаа хэрэглэн, хүниие доромжолхо, гүрэм уншуулха, гэрэй хуури табиха, аршаанаар угааха, бурханда мургэхэ, зальбарха, худалдаа наймаа хэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри, мал гарзалха.

Гарагай 6-да хуушанай 19
(ноябриин 29).

Сагаан морин, 4 ногоон мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Бурханда мургэхэ, зальбарха, эм найруулха, лусуудта үргэл үргэхэ, шуһа ханаха, модо сабшаха, тангаригаа болуулха, агнаха, зүблэлдэхэ, тангариг абаха, ноёнд ошохо, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, даллага абаха, тараг бүрихэ, айраг халааха, хубсаһа эсхэхэ, нүхэ малтаха, замда гараха, юумэ худалдаха,

худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Зүгөөр улай гаргаха, нүүхэ, үри зээлиез түлэхэ, үхэр худалдаха, шэрдэг бэрихэ, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ эльгээхэ, эхэнэрэй үһэ тайраха мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр эрэ хүнэй үһэ абабал, найн нүхэртэй ушарха.

Гарагай 7-до хуушанай 20
(ноябриин 30).

Сагаагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бурханда мургэхэ, бурханай шэрээдэ мандал табиха, амгалан байдалай түлөө үргэл хэхэ, наһа утадхагын хэрэг бүтээхэ, эд бараа, үхэр худалдажа абаха. Хубсаһа эсхэхэ, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, тоого нэрэхэ, хониной мяха, ноһоо хэрэглэхэ, гүрэм уншуулха, эльбэ дараха, тэнгэри тахиха, ехэ хүниие бараалхаха, лусууд тахиха, эм залаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Гэхэ зуура газар малтаха, абаһанаа бусааха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ, үбшэ аргалжа эхилхэ, худалдаа наймаа хэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хари нотаг руу нүүхэ, гэрһээ зөөри гаргажа, ондоо тээшэнэ үгэхэ, замда гараха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үлэсхэлэн байдал үзэгдэхэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 21
(декабриин 1).

Хара бишэн, 2 хара мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бусааха, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха, найндэрлэхэ. Шэмэг зүүдхэл зүүхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, дасан (дуган), мургэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Гэбэшые гэрэй хуури табиха, хубсаһа эсхэхэ, урлаха, шуһа ханаха, нүүхэ, эм найруулха, ехэ уһа гаталха, заһаашалха, тангариг абаха, дайсание дараха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

СУУГА
БАРИЛДААШАНАЙ
ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Спортыг багьяата мастер, шэхэ хатуушуулай дунда дэлхэйн чемпио Андрей Захряпиной шанда хүртэхын түлөө дүрэ буялдалтай барилдаагаар Улаан-Үдэ хотын нээмэл чемпионат түрүүшынхье боложо үнгэрбэ. Тус хэмжээ ябуулга инвалид спортсменэй шанда хүртэхын түлөө Буряад орондомнай үнгэргэгдэн хоёрдох мурьсөөн болоно. Хүн бүхэндэ мэдээжэ шалтаганууднаа боложо дээрэ нэрлэгдэн чемпионат үнгэргэгдэнгүй үлэсэн алдаһан юм. Хэды тийгэбэшые, спортын талаар гүрэнэй хорооной ажалтан инструктор Фаина Алексеевагай оролдолгоор эмхидхэлэй бүх асуудалууд шийдхэгдэжэ, мурьсөөн дээдын хэмжээндэ үнгэрэ гэжэ тэмдэглэлтэй. 80-яад барилдаашад, тэдэнэй тоодо Буряада болон Россин эрхим спортсменүүд энэ чемпионатта хабаадаа Шэхэ хатуу хүүгэдэй хурадаг интернат хургуулийн директор Виктор Воропаев турнирай эхиндэ шампанска задалжа, сууга барилдаашанай шэн багьяае хүндэлдэгөө, гайхамшагтай илалтануудаарнь омогорхон баясадаг байһанаа мэдүүлэе. Сууга ажалладаг нүхэдэйнэ зүгһөө (Андрей 11 жэлэй туршдаа АВРЗ-д хүдэлжэ байнхай) заводой спортын клубай түрүүлэгшэ Виктор Филатов сугларашадые амаршалба. Улаан-Үдын Горсоветэй депутат хотын спорткомитедэй түрүүлэгшэ Евгений Куреев чемпионат нээбэ.

Бурядайнай барилдаашад үнинэй өөһэд хоорондоо барилдаага байһанаа, мүнөөл уулзаба гэшэ. Энэ мурьсөөнэй дунгуудые хараа үзэхэдэ, яһаа бэрхэ залуу барилдааша хүбүүд ургажа ябана гэхээр БГУ-гай нэгэдэхэ курсын оюутан, спортын мастерта кандидат Алдар Жамбаловые (57 килограмм) хүртээр шэгнүүр бүхэ хүнүүд чемпионатта эрхим барилдаашан гэжэ нэрлэбэ. Алдар энэ мурьсөөндэ нэгэшые адуугүйгөөр барилдажа, финалда ороһо байна. Эндэ спортын мастер Фёдор Цыбиковтэ шүүгдэн алдабаша түгэсхэлдөө илалта туйлажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Хүүгэдэй болон залуушуулай спортын 10-дахи хургуулийн хурагша, спортын мастерта кандидат Константин Хангалов эрхээр дүн харуулжа, Россин спортын мастер Юрий Партичевые шүүгээд, илалта туйлаһан байха юм. Дээрэ дурсагдаһан хоёр чемпионууднай Буряад Республикын физическэ культурын багьяата ажал ябуулагша, мэдээжэ тренер Владислав Бумбошкиной ударидалга дорой хорилго хэдэг гээд онсо тэмдэглэлтэй.

68 килограмм хүртээр шэгнүүртэ Жамса Ахмажапов залуу барилдаашан Цыреторовые финалда шүүжэ, илалта туйлаа.

62 килограмм хүртээр шэгнүүртэ Юрий Дашинимаев гурбадахи Улаан-Үдын чемпион болобо.

Чемпионатай үедэ өөрын онсо илгаатай рекордые тогтоогдон Табан минутын хугасаа соо барилдаһан Батор Цыренжапов (10 дахи ДЮСШ) Баяр Сыдеев (7-дохи ДЮСШОР) хоёр хамта 32 балла абаа. 18:14 гэхэн тоотойгоор Баярын илалта туйлаа лэн.

74 килограмм хүртээр шэгнүүртэ барилдаһан дүй дүршэлтэй уласхоорондын спортын мастер болохоёо ябаһан Очир Дамдинное бүхэ уулзалгануудаа 10:0 гэхэн тоотойгоор шүүһэн байха юм.

Баяр Жаргалов Мүнхэ Муникожаргалов хоёр баһал чемпионууд нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Удаан саг соо барилдаанай хибэс дээрэ гараагүй БГУ-гай багшын спортын мастер Баатор Дагбаев бүхэ дүхэригүүдтэ мүн лэ шүүжэ чемпионо болобо.

ВСГТУ-гай оюутан Олег Болонев хүндэ шэгнүүртэн соо илалта туйлаа.

Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культурын болон спортын талаар Буряад Республикын гүрэнэй хорооной түрүүлэгшын орлогшо Валерий Николаевич Иванов, Буряад Республикын барилдаанай федерацийн гүйсэдхэхэ директор Виктор Васильевич Баймеев гэгшэд Андрей Захряпиной шанда хүртэхын түлөө мурьсөөе хаалгын баяр ёһололдо байлсаа.

Түрүүшын турнир ехэл хүсэр байдалда үнгэрбэ гэшэ. найн саг ерэжэ, А. Захряпиндал адли сууга зоноо гоёор хүндэлжэ, нэрэ хүндэдэнь зориулагдаһан мурьсөөнүүдые үндэр хэмжээндэ үнгэргэдэг болохобди гээд үнэн зүрхэнһөө этигэхэ дуран хүрэнэ.

Ноябриин 22-ой 12 сагта И. Калашниковай үйлсын 18-дахы гэрэй 49-хи байраһаа хүдөөлүүлэгдэхэ.

Наһанайнь нүхэр
НИМБУЕВ Виктор Цыренжаповичай
саһаа урид наһа бараһан ушараар Буряадай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшгээй факультетэй, ород-буряад ба буряад филологийн кафедрануудай багшанар ба оюутан ород-буряад кафедрин доцент М. М. Хамгушкеевада, түрэл түүимүүдтэнь, дүтын хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.
Ноябриин 22-ой 12 сагта И. Калашниковай үйлсын 18-дахы гэрэй 49-хи байраһаа хүдөөлүүлэгдэхэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: С.Д.РИНЧИНОВ (редакторай орлогшо), Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (хариуцагч секретарь), Р.Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), Д.Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Г.Х. ДАШЕЕВА, Ц.Ц. ДОНДОГОЙ, С.Д. ОЧИРОВ, Т.В. САМБЯЛОВА, В.И. ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хэлэг 4317.
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдэ.
Директорийн телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.
Заказ № 7893.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, хариуцагч секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: үндэһэтэй болон политическэ асуудалуудаар - 2-55-97 (даагшан), 2-61-35, 2-56-23, экономикын - 2-64-36 (даагшан), 2-63-86, 2-61-35, соёлтой болон түүхын - 2-60-21 (даагшан), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олонингын хүдэлмэрин - 2-54-93 (даагшан), 2-34-05, мэдээлэлэй болон сонсохой 2-66-76, 2-67-81, корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76.
"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.